

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

LIETUVOS
ISTORIJOS
METRAŠTIS
2021 metai

2

LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY

THE YEAR-BOOK
OF LITHUANIAN
HISTORY

2021

2

Vilnius 2021

LITAUISCHES INSTITUT FÜR GESCHICHTE

JAHRBUCH
FÜR LITAUISCHE
GESCHICHTE

2021

2

Vilnius 2021

Žurnalo leidybą finansavo
LIETUVOS MOKSLO TARYBA
PAGAL VALSTYBINĘ LITUANISTINIŲ TYRIMŲ IR SKLAIDOS
2016–2024 METŲ PROGRAMĄ
Projekto finansavimo sutartis Nr. S-LIP-19-10

Redakcinė kolegija / Editorial Board / Redaktion:

Egidijus ALEKSANDRAVIČIUS
Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva /
Vytautas Magnus University, Lithuania

Krzysztof BUCHOWSKI
Balstogės universitetas, Lenkija /
University of Białystok, Poland

Jan JURKIEWICZ
Adomo Mickevičiaus universitetas Poznanėje, Lenkija /
Adam Mickiewicz University, Poznań, Poland

Tomasz KEMPA
Mikalojaus Koperniko universitetas Torunėje, Lenkija /
Nicolaus Copernicus University in Toruń, Poland

Česlovas LAURINAVIČIUS
Lietuvos istorijos institutas, Lietuva /
Lithuanian Institute of History, Lithuania

Vėjas G. LIULEVIČIUS
Tenesio universitetas Noksvilyje, JAV /
University of Tennessee, Knoxville, USA

Bernadetta MANYŠ
Adomo Mickevičiaus universitetas Poznanėje, Lenkija /
Adam Mickiewicz University, Poznań, Poland

Elmantas MEILUS (pirmininko pavaduotojas / Deputy Editor-in-Chief)
Lietuvos istorijos institutas, Lietuva /
Lithuanian Institute of History, Lithuania

Jolita MULEVIČIŪTĖ
Lietuvos kultūros tyrimų institutas, Lietuva /
Lithuanian Culture Research Institute, Lithuania

Mathias NIENDORF
Greifswaldo universitetas, Vokietija /
University of Greifswald, Germany

Rimvydas PETRAUSKAS
Vilniaus universitetas, Lietuva /
Vilnius University, Lithuania

Sergej POLECHOV / Сергей В. ПОЛЕХОВ / Sergey POLEKHOV
Rusijos nacionalinės ekonomikos ir valstybinės tarnybos akademija,
Rusija / The Russian Presidential Academy of National Economy
and Public Administration (RANEP), Russia

Jolita SARCEVIČIENĖ (atsakingoji sekretorė / Executive Secretary)
Lietuvos istorijos institutas, Lietuva /
Lithuanian Institute of History, Lithuania

Vladas SIRUTAVIČIUS
Lietuvos istorijos institutas, Lietuva /
Lithuanian Institute of History, Lithuania

Gintautas SLIESORIŪNAS (pirmininkas / Editor-in-Chief)
Lietuvos istorijos institutas, Lietuva /
Lithuanian Institute of History, Lithuania

Darius STALIŪNAS
Lietuvos istorijos institutas, Lietuva /
Lithuanian Institute of History, Lithuania

Saulius SUŽIEDĖLIS
Milersvilio universitetas, JAV /
Millersville University, USA

Joachim TAUBER
Šiaurės Rytų institutas Liuneburge, Vokietija /
Nordost Institut in Lüneburg, Germany

Theodore R. WEEKS
Pietų Iliinojaus universitetas Karbondeilyje, JAV /
Southern Illinois University, Carbondale, Ill., USA

Andrzej ZAKRZEWSKI
Varšuvos universitetas, Lenkija /
University of Warsaw, Poland

Registruota duomenų bazė:
Articles appearing in this journal are abstracted and indexed in:
HISTORICAL ABSTRACTS. AMERICA: HISTORY AND LIFE.
EBSCO Publishing. Lituanistika

Recenzuojamas mokslo žurnalas, leidžiamas nuo 1971 m. Per metus išeina 1 tomas (2 numeriai).
Elektroninę straipsnių versiją pdf formatu galima rasti internetinėje svetainėje:
<https://www.istorija.lt/leidiniai/mokslo-zurnalai-ir-testiniai-leidiniai/lietuvos-istorijos-metrastis/672>

ISSN 0202-3342
e-ISSN 2538-6549

© Lietuvos istorijos institutas, 2021
© Straipsnių autoriai, 2021

VLADAS SIRUTAVIČIUS

Lietuvos istorijos institutas

**„KELTI TARYBŲ VALDŽIOS AUTORITETĄ...“
DU RAŠYTOJO JONO ŠIMKAUS PRANEŠIMAI APIE PADĖTĮ
APSKRITYSE 1946–1947 M.**

2019 m. „Lietuvos istorijos metraštyje“ skelbtas rašytojo Jono Baltušio pranešimas „Apie tautinį klausimą Kaune“, adresuotas Kaziui Preikšui¹. Šį kartą publikuojami kiti du panašaus pobūdžio dokumentai: rašytojo, žurnalisto, partinio oficizo „Tiesa“ vyr. redaktoriaus pavaduotojo ir Lietuvos SSR rašytojų sąjungos savitraščio „Literatūra ir menas“ vyr. redaktoriaus Jono Šimkaus „pranešimai“. Pirmąjį – ataskaitą apie kelionę po Marijampolės apskritį – rašytojas nusiuntė LKP (b) CK (dokumentas datuotas 1946 m. liepos 4 d.). Atrodo, kad pagrindinis J. Šimkaus kelionės tikslas buvo organizuoti ir telkti „tarybinius naujakurius“ (naujakurių suvažiavimai 1946 m. vasarą vyko visoje respublikoje. Valdžia į organizacinę agitacinę darbą įtraukė ir rašytojus). J. Šimkus ne tik padėjo organizuoti tarybinių naujakurių suvažiavimą Marijampolėje, bet ir skaitė pranešimus bei paskaitas apskrityje, taip pat atidžiai stebėjo vietos sovietinio aparato darbą, gyventojų nuotaikas. Savo įspūdžius rašytojas aprašė ataskaitoje.

Antrasis pranešimas adresuotas LKP (b) sekretoriui Antanui Sniečkui. Jis parašytas rinkimų į LSSR Aukščiausiąją Tarybą išvakarėse (1947 m. vasario 14 d.). J. Šimkus (kandidatas į deputatus) susitiko su Palangos miesto, Palangos bei Darbėnų valsčių gyventojais – „savo rinkėjais“. Pranešime fiksavo gyventojų problemas ir lūkesčius. Abu dokumentai įdomūs tuo, kad „neformaliai“ atspindi sovietinės Lietuvos provincijos

¹ V. S i r u t a v i č i u s, Dokumentas apie „tautinį klausimą“ Kauno mieste 1945 m. Rašytojo Juozo Baltušio „Pranešimas“ LKP(b) CK propagandos ir agitacijos sekretoriui Kaziui Preikšui, *Lietuvos istorijos metraš-tis. 2019. 1*, 2019, p. 189–192.

kasdienybę. To, ką pastebi rašytojas J. Šimkus, nerasi oficialiuose dokumentuose, partinių organų ataskaitose ar nutarimuose. Štai kaip rašytojas apibūdino Marijampolės miestiečių „nuotaikas“:

Kokia dvasia viešpatauja Marijampolėje, galima pastebėti nuėjus į kapines. Žemaitės ir Petro Armino kapai apleisti, o buržuazinių veikėjų, tariamos „nepriklausomybės“ kovotojų ir kunigų kapai išpuošti pavyzdingiausiai, net nacionalistinės vėliavos spalvos spalvuotais akmenėliais išdėstytos ant kapų. Klerikalų įtaka mokinių tarpe labai didelė. Bažnyčia sekma-dieniais „dirba“ keliom pamainom, į ją eina visų mokyklų mokiniai.

Apskritai J. Šimkus abiejuose dokumentuose neretai labai kritiškai atsiliepė apie vietos sovietinį ir partinį aparatą: savo pareigų neatlieka, į gyventojų poreikius nereaguoja ir neretai smurtauja. Vėl „vaizdelis“ iš Marijampolės apskrities:

Partorgai valsčiuose neturi nuolatinio kontakto su apskr. komitetu, susigyvena su demoralizuojančia buožiška aplinka ir labai nutolsta nuo partijos linijos. Pav. Gudelių valsč. partorgas drg. Rudvalis labiau sugyvena su buožemis, nei su biedniokais. Igliskėlių valsč. partorgas drg. Bendoraitis ne tik nesugeba surasti kontakto, bet kelia pasipiktinimą savo elgesiu. Pav. drg. Bendoraitis areštavo žmogų, uždarė namo rusyje ir pareiškė: „Kol nepasižadėsi pastatyti šnapso butelį, tol neišeisi iš rūšio“.

O štai kaip J. Šimkus LKP (b) vadovui A. Sniečkui aprašė Darbėnų valsčiaus „įdomybes“. Rinkimų į LSSR Aukščiausiąją Tarybą metu Darbėnuose buvo „likviduota kriminalinių banditų gauja“ (be kita ko, apiplėšusi ir rašytojo tėvą), kurią sudarė „arba liaudies gynėjai, arba milicininkai“. Žmonės džiaugėsi, kad plėšikai sugauti, tačiau nerimaudami klausinėjo: „Ko vertas milicijos viršininkas /juo Darbėnuose yra drg. Ražkovas/ kurio žinioj buvę žmonės beveik visi pasidarė banditais?“ Pasakojimą A. Sniečkui rašytojas baigė minoriškai: „O tas Ražkovas tebesėdi savo vietoj ir dabar, tarytum niekur nieko neatsitiko.“

J. Šimkus buvo lietuvių rašytojas ir, žinoma, „partijos žmogus“. Vietos vykdomųjų komitetų pirmininkų ir partijos sekretorių kritika jo pranešimuose buvo neatsitiktinė „kritika vardan kritikos“. Rašytojo teigimu, apskrityse sovietų valdžią būtina atnaujinti kadrais, kurie keltų vietos gyventojų pasitikėjimą. Šią mintį J. Šimkus ir stengėsi įteigti pranešimuose A. Sniečkui ir LKP (b) CK. Nežinia, kaip partinė vadovybė reagavo į rašytojo pastabas ir vietos valdžios kritiką. Vis dėlto galima manyti, kad J. Šimkaus analizei ir išvadoms iš esmės pritarė – 1948 m. J. Šimkus tapo LSSR rašytojų sąjungos pirmininku.

Abu dokumentai saugomi Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto bibliotekos Rankraščių skyriuje, Jono Šimkaus fonde: F 57 – 1290 (l.1–8) ir F 57 – 1443 (l.1–5). Mašinraštis, kalba netaisyta.

1.

LKP (b) CENTRO KOMITETUI

**Jono Šimkaus, siūsto į Marijampolės apskritį
P R A N E Š I M A S**

Į Marijampolę atvykau š. m. birželio 16 d. ir grįžau birželio 29 d. Suorganizavau, dalyvavau ir pranešimą padariau Liubavo valsčiaus tarybinių naujakurių susirinkime birželio 20 d. (dalyvavo 180 naujakurių – visi) ir dalyvavau tokiame pat susirinkime Sasnavos valsčiuje birželio 21 d. Birželio 24 d., padariau pranešimą Kultūros namuose Marijampolėje inteligentams apie Niurnbergo procesą. Birželio 26 d. miesto teatre inteligentams padariau pranešimą apie tarptautinę Tarybų Sąjungos padėtį. Padėjau suorganizuoti birželio 27 d. Marijampolės apskrities tarybinių naujakurių suvažiavimą, jame dalyvavau ir padariau valstiečiams pranešimą apie tarptautinę padėtį. Birželio 23 d. dalyvavau Iglėškėlių valsč. Iglankos progimnazijos moksleivių išleidimo akte. Birželio 26 d. dalyvavau Marijampolės berniukų ir mergaičių 8-tosios klasės išleidžiamuosiuose istorijos egzaminuose.

Trūkumai ir klaidos žemės komisijų darbuose

Liubavo ir Sasnavos ataskaitiniuose tarybinių naujakurių susirinkimuose valstiečiai išskėlė visą eilę žemės komisijų darbo trūkumų.

Liubavo valsčiuje:

Raketijos apyl. buožė Simas Kraipavičius turėjo 34 ha žemės. Vykdam tarybinę žemės reformą fiktyviškai žemę pasidalino su sūnumi Juozu, o žemės komisija tai toleravo. Klaida neatitaisyta. Daug naujakurių skundžiasi dėl netikslaus žemės padalinimo ir prievolių uždėjimo. Liubavo apyl. naujakuris Puzeras gavo aktą 10 ha, o žemės, apmatavus, rasta 8 ha. Būdviečių apyl. naujakuris Tanskis turėjo savo 4 ha, dar gavo 10 ha, dokumente įrašyta 15 ha, o prievolės uždėtos nuo 21 ha nors žemė tik III ir IV rūšies. Saulėgrąžų apyl. naujakuris Blaudžiūnas gavo 10 ha realybėje, dokumente 15 ha, o prievolės nuo 19 ha. Tos pat apylinkės raudonarmiečio tėvas Černiauskas aksčiau turėjo 4 ha gavo papildomai 4,5 ha, prievolių reikalaujama nuo 15 ha (III ir IV rūšies žemė.) Būdviečių apylinkėje Kailiukaitis turėjo 2 ha, gavo 13 ha, bet 3 ha iš jo paskiau paėmė ir atidavė kitam, o dokumente įrašyta 15 ha. Ryšium su tom klaidom, valstiečiai prašo apmatuoti sklypus ir ištaisyti dokumentus. Liubavo valsč. Žemės komisija fondu paėmė 9 arklius, o išdalino 7, paėmė II [2] 11 karvių, o išdalino 8. Skirtumas dingęs. Trūksta kažkur dingusių: 6 plūgų, 4 drapakų, akėčių, 4 rogių, 1 kuliamos mašinos, 4 maniežų, 1 akselinės ir 3 pjaunamų mašinų. Dalinant gyvą ir negyvą inventorių nėra dokumentuose gavėjų

parašų, nėra parašų sėklą gaunant. Valstiečiai prašo padaryti reviziją, surast išėkvotojus ir juos nubausti (pirmuoju žemės komisijos pirmininku buvo Bielskis, irgi naujakuris.) Liubavo valsč. žemės paimta į fondą 1779,89 ha, o išdalinta 1384,78 ha. Lieka nenaudojamos žemės 273,31 ha, o skirtumas paimtas į pasienio zoną. Būdviečių apyl. naujakuris Parulis Bronius nurodo, kad greta jo gyvena vokiečių Gustavas Nebakeris, kuris 1941 m. kovo 14 d. repatrijavo į Vokietiją, o 1942 m. vėl grįžo į Liubavo valsč. Žemės komisija ir jam davė žemės kaip naujakuriui. Jis dabar skleidžia antitarybinius gandus. Bet tuo pat metu 5 kiti naujakuriai viešai pareiškia, kad Nebakeris vokiškosios okupacijos metu jiems padėjęs, nes išgelbėjęs juos nuo išvežimo į Vokietiją. Nebakeris atrodo gudrus, nes sugebėjo sutelkti aplink save šalininkus, o tai, kad vokiečių fašistų laikais įstengė kai kam padėti, rodo, jog jis turėjo įtaką vokiečių okupantų tarpe, nors pats tvirtina, kad jis 17 mėnesių sėdėjęs konclageryje „už komunizmą.“ Liubavo valsč. 48 naujakuriai neturi arklį.

Sasnavos valsčiuje: Subačiškio kaime Tobačinskas gavo 7 ha iš buožės Jankausko ūkio, bet sklypas neatmatuotas ir buožė tebeskriaudžia naujakurį. Buožė Puceta, 56 ha savininkas, banditų pagalba, nuo savo atrėžtos žemės nuvijo visus naujakurius, o su valsčiaus žemės ūkio vedėju Kavaliausku susitaręs (už kyšius) apsidirbo ir apsisėjo visą 56 ha plotą. Kavaliauskas tebesėdi savo pareigose (valsčiaus partorgu yra drg. Butkus). Sasnavos apyl. naujakuris Mikalavičius gavo nurodymą pasiimti iš buožės Bartininko perteklinę kiaulę, bet buožė kiaulės nedavė ir ji liko buožės ūkyje. Daugelis naujakurių nusiskundė, kad jie negalėję pasiimti iš buožių perteklinių gyvulių, ir buožės juos tebevaldo, o vietos valdžia tai toleruoja. Dokumentuose įrašyta, kad naujakuriams išdalinta 20 akselinių mašinų, o susirinkime nebuvo nė vieno valstiečio, kuris mašiną būtų gavęs. Nendrinų k. naujakuris Baltaitis sakosi negavęs jokio gyvulio, o komisijos dokumente įrašyta duota karvė. Salemos Būdos kaimo naujakurė Justė Skučienėnė pareiškė gavusi karvę, arklį ir 2 žąsis, o dokumentuose įrašyta tik viena karvė. Pentupių k. naujakuris Juozas Banionis buvo buožės Naginionio išvytas iš gauto ūkio ir atimti visi gyvuliai. Valsč. vyk. komitetas buožės teroristinį aktą toleravo.

Dėl to, kad valsčiuje buvo pataikaujama buožėms, nekovojama griežtai, dėl to, kad Sasnavos valsčiuje buožinis banditizmas pasireiškė nepaprastai smarkiai (valsčiaus ribose banditų nužudyti 56 žmonės, iš jų 13 naujakurių ir 10 liaudies gynėjų), daug naujakurių laikinai atsisakė nuo gautos žemės. Žemės komisijos visai nesutvarkyta dokumentacija, pridaryta labai daug klaidų, sėklų dalinimas vykdytas pagal simpatijas, nėra išdavimo dokumentų. Valstiečiai prašo padaryti reviziją, ištirti, kur [3] dingo daug fondu paimtų daiktų ir gyvulių. Skųstis į valsčių naujakuriai ėjo dažnai, bet jokių skundų raštų neįteikė. Valstiečių nuotaika tokia, kad, girdi, „teisybės vistiek nesurasi“.

Kiti trūkumai ir klaidos Liubavo ir Sasnavos valsčiuose.

Liubavo valsč.: Tik 35 tarybiniais naujakuriams duota statybinės medžiagos, maždaup po 5 kūb. metrus, o buožėms duota po 30–40 kūb. metrų. Valsčius yra baisiai vokiečių sugriautas, statybinių medžiagų reikia skirti didesniais kiekiais ir naujakuriams*. Paskolos suteikta tik 84 ūkiams – 168.000 rub. Valstiečiai paskolų nepaprastai prašo. Valsčiuje yra labai didelis duonos trūkumas, biedniokai valgo vikių duoną juodą kaip žemę, bet ir jos yra labai mažai. Daugelis prašo juos paremti bent tuo, kad galėtų gauti valdiška kaina nusipirkti miltų ir kad gautų rudens sėjai grūdų. Padėtį reikia smulkiai iširti ir sunkioje būklėje esantiems biedniokams padėti. Buožės pieną stato labai menkai ir valsčiaus aktyvas griežtai iš jų nereikalauja. Buožės sabotuoja mokesčių mokėjimą. Kovų apyl. buožė A. Širvinskas nesumokėjo 2179 rub., J. Asipavičius 3341 rub., V. Gura- vičius 2124 rub. ir daugybė kitų. Žmonės išvežė nustatytą išvežti medžių ir akmenų nor- mą, bet niekas jiems už tai nesumokėjo. Priklašama, kad, girdi, „valdzia apgaudinėjanti, pažadanti, o neištesianti“. Tai Kelių Valdybos ir Miškų Ministerijos didelis apsileidimas. Jei nebus atlyginta, tolimesnius panašius uždavinius bus neįmanoma įvykdyti.

Beveik visas valsčius yra be mokyklų ir skaityklų, bet jas statyti ir įruošti nesiren- giama. Nėra jokio kultūrinio gyvenimo, spauda gaunama tik per 10 dienų kaime ir dėl to menkai skaitoma. Niekas neragina spaudą užsisakyti. Liubava tebėra be telefono ryšio ir neturi radijo taško. Vietos kooperatyvas veikia labai blogai, bendradarbiauja dažniausiai tik su buožėmis. Trąšas gauna išimtinai tik buožės, nes jie per savo agentus kooperaty- ve sužino trąšų gavimo laiką, o kai naujakuriai ateina – trąšų jau nebėra. Nėra nė vieno gyvulio kergimo punkto, nėra pieninės. MANP² yra per 20 kilom. nuo valsčiaus ir visai naujakuriams nepadeda. Naujakuriai prašo punktą įsteigti arti prie jų žemių. Milicijos pareigūnais nesiskundžiama, o kariniu daliniu naujakuriai patenkinti, nes jis davė 22 ar- klius naujakuriams pavasario darbų laukuose metu. Yra nemažai aktingų naujakurių, bet partorgas (Janulevičius) nesugeba juos įtraukti į darbą. Silpnas vyk. kom. pirm-kas (Ka- jokas), neturi autoriteto. Miestelyje yra vienintelė įmonė – lentpiūvė, kurios savininku kaip buvo, taip ir dabar tebėra Č. Ramanauskas, nors nominališkai lentpiūvė priklauso apskrities pramkombinatui. Lentpiūvėje vykdoma daug neteisėtumų. Valsčiuje, ypač bie- dniokų tarpe, dideliu autoritetu naudojasi naujakuris Birštonas, kuris geriau tiktų į vyk. komit. pirmininkus, kaip dabartinis Kajokas.

Sasnavos valsčiuje: visame valsčiuje dar yra 56 bearkliai naujakurių ūkiai. Sasnavos MTS naujakuriams gana rimtai padėjo. Stotis apsivaliusi || [4] nuo buožiško elemento ir liaudies priešų dabar veikia neblogai. Yra 44 darbingi arkliai ir 11 traktorių, iš kurių dirba

* Ranka įrašyta o ne buožėms.

² Mašinų arklių nuomojimo punktas.

tik 6. Naujakuriai nusiskundė, kad 70 kg. grūdų už 1 ha apdirbamą pavasarį esą perdaug. Valsčiuje yra daug buožių, kurie išpardavė ir išnaikino gyvulius, kurie buvo užrašyti kaip pertekliniai ir turėjo atitekti į žemės komisijos fondą. Vartotojų kooperatyvas veikia blogai. Jis turi Barštinės kaime „pagalbinį ūkį“, kuris yra užmaskuotas kooperatyvo vadovų dvaras. Ūkyje buvo 5 karvės ir 2 kiaulės, kurios kooperatyvo pirm. Šidlausko teigimu, buvusios banditų pagrobtos. Bet valstiečiai sako, kad tai tik Šidlausko suktybių užmaskavimas, nes karvės „išplėštos“ kaip tik tuo metu, kai reikėjo padėti duoti pieną. Iš susirinkimo buvo matyti, kad darbo valstiečiai turi daug ir įvairių nusiskundimų, bet valsč. vykdomasis komitetas menkai į juos tereaguoja. Būtina atleisti, o gal ir teisti, žemės skyriaus vedėją Kavaliauską, kuris eina išvien su buožėmis. Man teko jį sutikti Igliaukoje raitą nepaprastai puikiu arkliau ir jau girtą. Jis atėjo į Igliauką iš Sasnavos per miškus, kur yra banditų ir kur beveik kiekvienas tikras tarybinis žmogus apšaudomas. Bet Kavaliauskui tas kelias nepavojingas. Dėl to ir manau, kad jis turi ryšius su buožiniais banditais. Tik dėl to, kad valsčiuje dar stipriai siaučia buožinis teroristas, yra 565 ha žemės, kurios iki šiol dar niekas neima. Obelių apylinkėje yra pieninė, kurios vedėjas varė sabotazą tuo būdu, jog sekmadieniais nepriiminėjo pieno. Valstiečių prasiskolinimas valstybei didelis iš buožių pusės. Pav. 30 buožių valstybei nesumokėję 1944–45 m. m. 104.000 rublių.

Propagandos ir agitacijos darbo trūkumas.

Apskrities partijos komiteto propagandos ir agitacijos skyriuje yra duomenų, jog visoje apskrityje esą 412 agitatorių. Bet tai tik popieriuje. Pav. Liubave užrašyta 16 agitatorių. Kai patikrinau – radau: Juozas Juškevičius už 10.000 rub. išaikvojimą jau prieš metus pasodintas į kalėjimą, du asmens persikėlę kitur gyventi, o lentiūvės vedėjas Ramanauskas, įtrauktas į agitatorių tarpą, agituoja tik prieš tarybų valdžią. Iš 16 žmonių tik du asmens maždaug tinką savo paskirčiai, bet visai nežino ką jiems daryti. Jokių agitatorių seminarų nedaroma, jokių pasikalbėjimų su jais nepravedama. Propagandos ir agitacijos sekretorius drg. Morkūnas labai doras ir rūpestingas žmogus, bet lėtas, šiame darbe nesumanus, menko išsilavinimo ir perdaug užverstas įvairiu darbu. Nesugeba apaugti aktyvu. Drg. Romanovičiaus instruktažas drg. Morkūnui buvo didelė ir reali parama. Jo pavaduotoja drg. Nadzerateliova – paviršutiniškas, biurokatiškas žmogus, nesugebanti visai įsigilinti į vietos sąlygas, nesugebanti ir organizuoti. Tai pramanytų ir įsivaizduotų faktų registratorius. Propagandos ir agitacijos skyrius labai mažą kontaktą teturi su inteligentija, kurios Marijampolėje yra daug. Dažnai sakoma, kad „tai ne mūsų žmonės“, o padaryti „mūsų žmonėmis“ nieko nedaroma. Aš susidūriau [5] su inteligentais ir man atrodo, kad ten per trumpą laiką galima turėti didelį aktyvą iš inteligentų tarpo. Apskrityje įsteigtos 9 politinės mokyklos prie valsčių partorgų. Jas tariamai lanko 172 žmonės,

bet tikrumoje jų nelanko net pusė užsirašiusių. Paskaitų lygis labai žemas. Marijampolėje yra geras teatro pastatas ir aktorių kolektyvas. Kaip pastatas, taip ir kolektyvas labai menkai panaudojami propagandos reikalams. „Tiesos“ išplatinama apie 5000, vadinasi visas kontingentas. Apskritis laikraštis „Naujas kelias“ nepaprastai silpnai vedamas. Jis visai neaktualus ir mažaraštiškas. Red. Janulevičius labai silpnas savo pareigose (arba dirba be noro), o sekretorius Gaisrys taip pat laikraščiu mažai domisi. Partijos komitetas laikraščiu nevadovauja ir tokiu būdu labai silpnina savo įtaką masėse. Laikraštis neturi jokių savo korespondentų. Spaustuvė yra visai gera, turi naują linotipą ir dvi geras plokščias mašinas. Yra gera elektros srovė. Tokioje spaustuvėje galima būtų leisti dviejų puslapių dienraštį. Spaustuvė prieinama ir pašaliniam, vadinasi, ir priešams. Be to, joje dirba dar ir vienuolės. Spaudos žodis į kaimą nueina labai pavėluotai, per 10 dienų. Ar begali būti didesnio apsileidimo faktas, kaip tai, kad Krosnoje apie drg. Kalinino mirtį buvo sužinota tik 10 dienų prasliskus po jo mirties. Į Igliškėlius laikraščiai pristatomi tik 2 kartus per mėnesį, nors iš Marijampolės iki Igliškėlių tik 12 klm. Koks yra ryšių apsileidimas matyti iš šitokio fakto. Apskritis Kultūros namai pasiuntė Igliaukos skaityklos tarnautojams algas už vasarį ir kovą – kovo mėnesį – paštu, bet dar gegužės mėnesį tarnautojai „per paštą“ tų algų nebuvo gavę ir gavo tik birželio mėnesį. O nuo Marijampolės iki Igliaukos yra tik 20 klm. Bet švietimo skyrius taip pat nekontroliuoja to, kas ir kaip dirbama Igliaukoje. Todėl viešoji skaitykla ten paversta karčiama ir pasilinksminimų vieta. Progimnazijoje viešpatauja reakcinga dvasia. Pav. keturklasių išleidimo akte buvo deklamuojamas Janonio eilėraštis „Kritusiems karžygiams“, kuris kalba apie „miškuose kritusius karžygius“ ir kad „kada nors už tuos kritusius karžygius bus atkeršyta.“ Susirinkusieji eilėraštį sutiko su nepaprastais plojimais. Tai Janoniu užmaskuotas būdas kalbėti apie fašistinius banditus. Reakcija išnaudoja kiekvieną legalų dalyką, kuris galėtų pakelti nacionalistiškai banditines nuotaikas. Su tuo pačiu faktu teko susidurti ir Marijampolės gimnazijų mokinių saviveiklos pasirodyme. Marijampolės švietimo skyrius boikotuoja gimnazijų pastangas įsigyti naujų knygų, neskiria reikalingų pinigų. Užtat bibliotekoje nėra visai naujų tarybinių knygų. Visi mokytojai nusiskundžia, kad jie užsisakė „Tarybinę mokyklą“, bet šiais metais jie dar negavo nė vieno numerio. Tai tikras pasityčiojimas. Moksleiviai yra palikti be jokios tarybinės spaudos, jei neminėti „Tiesos“, kurią retasis moksleivis teskaito. Marijampolėje vienuose senuose rūmuose sugrūstos dvi gimnazijos (37 klasės su 1250 mokinių.) Pamokos vyksta prieš piet ir po pietų. Dėl tokio susigrūdimo pamokos tęsiasi 25 min. ir tai labai apsunkina gerai išeiti nustatytą programą. || [6] Yra buv. Marijonų gimnazijos rūmai, kuriuose dabar gyvena pasieniečiai kariai. Jeigu pasieniečiai galėtų persikelti į kitas patalpas arba į Kalvariją, kur patalpų būtų pakankamai buvusiose kareivinėse (jos dabar išmuštais langais stovi tuščios), o viena gimnazija galėtų persikelti į tuos patuštintus rūmus, Marijampolės inteligentai, pirmiausia mokytojai ir mokiniai, būtų labai dėkinga partijai ir vyriausybei. Ir

mano išmanymu, tai labai svarbus dalykas. Visai tokia pat padėtis Liubavo valsč. yra su Raketijos prad. mokyklos patalpomis, nors pasieniečiai galėtų persikelti į Danelevičiaus visai tinkamą namą ir jau vien dėl to, kad tas pilietis teismo nubaustas už kontrabandą ir yra 17 ha savininkas.

Partinės organizacijos trūkumai.

Marijampolės apskr. partinė organizacija visumoje dirba labai nepatenkinamai. Naujas apskr. komiteto sekretorius drg. Bakevičius yra energingas, sumanus ir partinę liniją tvirtai vykdamas žmogus. Bet jam dabar sunku atitaisyti drg. Naudžiūno paliktus trūkumus. Ryšiai su masėmis vis dar tebėra labai silpni. Antrasis komiteto sekretorius drg. Čiudakovas yra kabineto žmogus, nemėgstantis kritikos ir nejautrus gyvenimo iškeliamiems klausimams. Jo stalo stalčius pilnas labai svarbių įvairių įstaigų raštų, kuriems neduodama eiga ir nedaromi jokie sprendimai. Iš jo kalbos, pasakytos komiteto partinių darbuotojų susirinkime, buvo galima padaryti išvadą, kad drg. Čiudakovas pats nežino, kas šiuo metu Marijampolės apskrityje svarbiausia partinei organizacijai. Todėl ir vadovavimas iš tokio draugo pusės negali duoti organizacijai naudos. Apskritis komiteto vadovaujant draugai per daug užsikrovę tarybinių ir kitokių organizacijų darbu, užuot iš tų organizacijų daugiau reikalavę ir jas kontroliavę. Nemaža organizacijos narių dalis ne tik nemoka lietuvių kalbos, bet nežino buržuazinės Lietuvos praeities, jos struktūros ir, konkrečiai, buržuazinių partijų ir srovių Marijampolės apskrityje. Svarbiausias trūkumas yra tas, kad vadovaujant draugai orginstruktorius į valsčius siunčia be jokių konkrečių uždavinių, tik su kurio nors vieno skyriaus uždaviniais, o sugrįžusius iš valsčių niekas netikrina ir nekontroliuoja. Tokiu būdu orginstruktoriai (drg. Novikovas) išvažiuoja į Kauną, užuot važiuavę į valsčius, ir ten išgyvena po 10 dienų, o skirto darbo nedirba. Orginstruktorių kadrai nesukomplektuoti (reikia 16, o yra tik 5). Partorgai valsčiuose neturi nuolatinio kontakto su apskr. komitetu, susigyvena su demoralizuojančia buožiška aplinka ir labai nutolsta nuo partijos linijos. Pav. Gudelių valsč. partorgas drg. Rudvalis labiau sugyvena su buožėmis, nei su biedniokais. Igliskėlių valsč. partorgas drg. Bendoraitis ne tik nesugeba surasti kontakto, bet kelia pasipiktinimą savo elgesiu. Pav. drg. Bendoraitis areštavo žmogų, uždarė namo rūsyje ir pareiškė: „Kol nepasižadėsi pastatyti šnapso butelį, tol neišeisi iš rūsio“. Partorgus || [7] irgi retai, kas tekontroliuoja, arba instruktuoja. Didelis trūkumas, kad Cukraus fabrike iki šiol nėra partinės organizacijos ir fabriko darbininkų jėgos beveik nepanaudojamos politiniame masiniame darbe. Apskr. komiteto kadro skyrius gerai daro, kad rūpinasi kitų įstaigų kadrais, bet bloga, kad nesirūpina paties apskrit. komiteto ir net savo skyriaus kadro sukomplektavimu. Iki šiol labai menkai buvo naudojama „nepaprastosios penkiukės“ pasitarimais. Iki šiol aiškiai jaučiamas tikro bendradarbiavimo

trūkumas tarp VRM ir SRM apskrities skyrių viršininkų ir pačių organizacijų. Silpnai vykdomas liaudies gynėjų kompletavimo uždavinys.

Nepakankamai ir negriežtai iki šiol partinė organizacija kovojo su revoliucinio teisingumo nuostatų laužymu. Pav. apskr. vykd. Komiteto pirmininko pavaduotojui drg. Seriožinui vadovaujant buvo išdrabstytas didelis kiekis turto, paimto iš Kazlų Rūdos valsčiuje represuotų liaudies priešų. Dalį turto pasiėmė jis pats ir valstybei neatlygino. Kai kuriuos gyvulius atidavė penkiaasmenių įstaigų „pagalbiniam ūkiams“, kas lygu turto išdovanojimui geriems pažįstamiems. Ir partinė organizacija tinkamai nereagavo į drg. Seriožino elgesį.

Apibendrinant Marijampolės apskr. partinė organizacija turi keturius pagrindinius trūkumus: 1) Atitrūkimas nuo masių, 2) Nutolimas nuo partijos klasinės politikos kaime, 3) Silpnas organizatorinis darbas ir 4) Kontroliavimo trūkumas.

Ispūdžiai

Marijampolės miestas, vokiškųjų okupantų sugriautas svarbiausia 1941 metais, jau dviems metams praslinkus po išvadavimo, nerodo jokių atsistatymo žymių. Yra namų, kur tereikia menko remonto, stiklų languose, ir dėl to namas negyvenamas. Apkopsajunga atrodo užteršta verslininkais ir prekyba veikia labai blogai. Duona kepama labai bloga, nors grūdai gaunami geri. Apskr. vykd. komiteto finansų skyriuje sėdi arba neišmanėliai, arba kenkėjai, nes iki šiol apskritis skolinga valdžiai arti 8 milijonų rublių. Finansų skyrius tiesiog globoja buožes, nes kai teismas nutaria už skolas išparduoti buožės inventoriaus dalį, finansų skyrius kai kada grąžina teismo nutarimą ir prašo išieškojimą nimiti, nes, girdi, iš aprašyto turto neįmanoma išieškoti reikalinga suma. Švietimo ir kultūros skyrius taip pat dirba su dideliais trūkumais. Kultūros namai nesirūpina pirkių skaityklų organizavimu, o dargi skaityklas uždaro (taip buvo Liubavo valsč. Saulėgražų apyl.). Kultūros namų direktorius poetas Jasiūnas daugiau rūpinasi kaip uždirbti iš apyvarton leidžiamo sunkvežimio, o ne kaip sustiprinti kultūrinį veikimą kaime. Medicinos įstaigos neaprūpinamos minimaliausia aparatūra ir medikamentų kiekiais. Ligoninė labai gera, bet personalas netarybiškas, atšakus tarybiniais žmonėms.

Kokia dvasia viešpatauja Marijampolėje, galima pastebėti nuėjus į II [8] kapines. Žemaitės ir Petro Armino kapai apleisti, o buržuazinių veikėjų, tariamos „nepriklausomybės“ kovotojų ir kunigų kapai išpuošti pavyzdingiausiai, net nacionalistinės vėliavos spalvos spalvuotais akmenėliais išdėstytos ant kapų. Klerikalų įtaka mokinių tarpe labai didelė. Bažnyčia sekmadieniais „dirba“ keliom pamainom, į ją eina visų mokyklų mokiniai.

Spekuliantiškasis turgus Marijampolėje klesti. Pilna kiaulių, sviesto, mėsos ir kitokių gėrybių, baigiant amerikoniškais cigaretais. Ten gyvena ir „dirba“ įžymi Marijampolės miesto gyventojų dalis.

Labai gerą įspūdį daro Cukraus fabriko statytojai (direktorius partijos kandidatas Žukauskas). Fabrikas statomas iš nieko, visi darbininkai iki vieno dirba su entuziazmu ir pasiryžę Spalio sukakčiai fabriką paleisti, jeigu bus gautos reikalingos kai kurių mašinų dalys. Tai kol kas vienintelis šviesus taškas atkūrimo darbe Marijampolėje.

Jaunimo tik maža dalis įtraukta į komjaunimą. Komjaunimas nepaima į savo rankas vadovavimo sportui, kuris gali jaunimą padėti sutraukti į komjaunimo organizaciją. Mieste yra gera sporto salė, bet ją laiko užgrobusi grūdų paruošos agentūra. Partijos komiteto atsakingiems darbuotojams, kurie buvo nuėję pas grūdų paruošos apskrityje agentūrą drg. Baranovą, ji atsakė: „tos salės nematysit taip pat, kaip kiaulė nemato savo ausų.“ Ta pati agentūra turi savo žinioje ir miesto prekybos halę. Sveikatingumo sumetimais ir toji halė būtinai reikalinga prekybai.

Mieste, o ypač valsčiuose, vyksta nepaprastai didelis girtavimas, laisvas ir niekieno nepersekiojamas samagono varymas. Girtauja partiniai bei milicijos darbuotojai. Nuo to neatsilieka ir TSRS Aukščiausios Tarybos deputatas Ambrazevičius, kuris, tarp kitko, apskrities tarybinių organų nepanaudojamas organizaciniams ir kitiems reikalams.

Bėdniokų, ypač tarybinių naujakurių, nusistatymas prieš buožes ir jų palaikomus banditus yra labai ryžtingas. Naujakurių apskrities suvažiavime, be jokio organizacinio ir agitacinio paruošimo iš anksto, buvo nepaprastai stipriai pasisakyta prieš buožes ir nacionalistinius banditus. Suvažiavime buvo labai griežtai ir teisingai kritikuotas tarybinės vietos valdžios įstaigos: žemės komisijos, vykdomieji komitetai, prekybos įstaigos. Naujakuriai visu griežtumu užakcentavo reikalą sudaužyti buožes sabotaznikus ir jų palaikomus banditus. (Suvažiavimo aprašymas atspausdinamas „Tiesoje“).

1946.VII.4

Vilnius

2.

DRAUGUI SNIEČKUI

Iš susitikimų su rinkėjais

Kaip kandidata[s] į deputatus nuo Darbėnų rinkiminės apylinkės per 7-ias dienas apvažiavau Palangą ir Darbėnų valsčių, daugumą kaimų šešiolikoje vietų susitikdamas su rinkėjais.

Slegiantį įspūdį padarė Palanga – mūsų respublikos geriausias kurortas. 1944 metų vėlyvą rudenį, tuoj po to, kai Tarybinė Armija išvadavo Žemaitiją, man atsilankius Palangoje skaudu buvo žiūrėti į eilę karo metu sunaikintų pastatų. Bet Palangos kurortas nuo karo palyginti mažai tenukentėjo. Dabargi Palangos kurorto teritorija atrodo lyg po

žemės drebėjimo. Visa eilė gražiausių vilų visai baigiama griauti, draskyti ir sukūrenti. Tai nedovanotinas barbarizmas. Jei tai būtų kurioj nors kitoj respublikoj, kas nors turėtų už tai skaudžiai atsakyti.

Kas gi Palangos kurorto pastatus griaua? Valsčiaus ir miesto vykdomųjų komitetų pirmininkai tvirtina, kad tai daro įgulos kariai, o iš įgulos vadovų pusės nurodoma, kad tai daro vietos gyventojai. Suprantama, kad tai daro vieni ir kiti. Jokios apsaugos kurorte kol kas nėra. Gyventojų priekaištai dėl kurorto pastatų naikinimo buvo labai skaudūs ir sunkiai paaiškinami, nes karo jau nėra, tvarka turi būti. Deja, tos tvarkos Palangoje labai trūksta.

Palangos, kaip kurorto atstatymu reikia skubiai ir labai rimtai susirūpinti. Palanga turi tapti ne tik respublikiniu, bet ir sąjunginiu kurortu. Atstatymo darbams vietoje trūksta darbininkų, o įvažiavimą jų sunkina pasieninė zona. Šiame reikale reiktų darbininkams sudaryti lengvatų. Jau dabar kurorte reikia įvesti sargybą, kuri kliudytų toliau griauti pastatus.

Reikia iš Palangos kurorto ribų iškelti kariuomenės įgulą – lakūnus, kurių aerodromas yra gana toli /apie 6 kilometr./ už Palangos. Iki įgulos kariai iš kurorto nebus iškelti, Palanga netaps II [2] ne tik sąjunginiu, bet ir respublikiniu kurortu. Dalis karių /vyresnių laipsnių/ galėtų gyventi Palangos miestelyje, kur yra nemaža gerų pastatų, tereikalaujančių nedidelio remonto. Likusioji dalis gali pasistatyti barakus prie aerodromo. Iš kurorto teritorijos reikia iškelti visus „ūkelius“, su kiaulėmis, karvėmis ir gausiomis malkų atsargomis namuose. Visa tai teršia kurortą ir didina gaisro pavojų. Smetoniškoje Lietuvoje Palangos kurortas buvo pilnas buržuazinių kiaulių, bet natūralių kiaulių ir karvių ten jau nebebuvo.

Kurorto direktoriumi dabar paskirtas ukrainiečių kilmės demobilizuotas karys drg. Čiumokas. Daro energingo ir sumanaus darbuotojo įspūdį. Jo dėka jau atremontuotos trys didelės vilos, kuriose įvestas ir apšildymas. Galima priimti poilsininkus ir žiemos metu. Bet tai tik mažytė pradžia. Su vietos gyventojais direktorius, atrodo, nelabai tesugyvena, nes kurorte dirbti reikalingus žmones kviečiasi iš kitų respublikų, o nepritraukia vietos gyventojų. Vietos tarybų valdžia ir gyventojai labai gerai atsiliepė apie pasieniečių dalinį, stovintį Palangoje. Jis disciplinuotas ir daugely atvejų padeda vietos gyventojams. Vietos tarybinė valdžia, ypač drg. Aksionaitis, perdaug užsikrėtę nuotaikomis, nepalančiomis įgulai, o patys nerodo reikalingo aktingumo. Kartais pasireiškia perdėtas nacionalinis jautrumas. Šiaip jau Aksionaitis daro labai sąžiningo tarybinio žmogaus įspūdį.

Palangoje yra labai gera /buv. Tiškevičiaus/ plytinė ir aukštos rūšies molis. Plytinė priklauso Kretingos apskr. pramkombinatui. Tos plytinės krosnyje ir dabar tebeguli 60.000 išdegtų plytų. Pasiteiravus, kodėl jos čia guli, Kretingos apskr. vykd. komiteto pirmininko pav. drg. Mikėnas atsakė, kad nėra kur plytų dėti. Ir ateinančią vasarą plytų visai nesiruošiama gaminti, nėra tam ir kadru. Tai visiškas pramkombinato vadovybės apsilaidimas. Visa Lietuva sugriauta, o jie neturi kur plytų dėti. Vietos gyventojai prašo statybinės medžiagos, bet jiems plytos neparduodamos. Palangos plytinę reikia paleisti į darbą.

|| [3] Man būnant Palangoje gyventojai skundėsi, kad jie jau daugiau kaip 2 savaites negauna duonos /kalba eina apie tuos, kurie turi teisę duoną gauti/. Dėl to kalta Kretingos grūdų paruošų organizacija, kurios toks apsileidimas panašus į sąmoningą gyventojų pjudymą prieš tarybų valdžią. Kalta ir Palangos vietos tarybinė valdžia, prileidusi prie tokios negerovės nesignalizavusi Ministrų Tarybai arba partijos Centro Komitetui.

Neduodama druska ir degtukai nei Palangos, nei Darbėnų valsčiuje. Čia kooperatyvų vadovybės kaltė. Tuo tarpu po 200 rub. centnerį druskos galima pirkti pas spekuliantus kiek nori. Tai gyventojai rėžia tiesiog į akis, tik spėk klausytis.

Palangos pajūrio žvejai nusiskundžia, kad jiems niekas nepadeda ir jais nesirūpina. Kuterių* jie neturi. Žvejybos ministerija iš jų tenorinti žuvų, o jiems nieko neduodanti. Taip man sakė Būtingės žvejai. Šventosios uostas visai apleistas, neišvalytas, net laivukai į jį nebeįstengia įplaukti. Šventojoje nėra jokios įmonės žuvims sudoroti. Tuo tarpu Šventoji jau yra beveik miestelis, su eile gerų /dabar pūstuojančių/ mūrinių pastatų, su geležinkelio šaka, einančia per Darbėnus. Čia yra puiki vieta žuvų apdirbimo ir laivukų statymo bei remonto įmonėms sukurti. Kai kurie žvejai nusiskundė, kad jiems neleidžiama žvejoti, jeigu jie viso laimikio neatiduoda trestui, o atiduoda pagal nustatytą normą. Jie sako:

– Juk jūroje žuvies yra be galo. Mes normą atiduodame. Tai Valstybė juk daugiau gaus jei mes žvejosime, negu kad mes nežvejosime. Jie prašo lengvatų, kad ir jiems liktų tam tikra dalis žuvies.

Darbėnų valsčiuje, Kašučių kaime gyventojai prašė štai ko:

Ten yra tarybinis ūkis /buvęs Genčių dvaras/. To ūkio žemės kai kur perkertamos vietos valstiečių sodybų. Dabar tarybinio ūkio vadovai jau grasina, kad jie nuvarys gyventojus nuo jų sodybų ir žemę prisijungs prie tarybinio ūkio. Tai elektrizuojančiai veikia gyventojus, ypač jei tarybinio ūkio vadovai ne lietuviai. Todėl atrodo, kad ta nauda, kurią tarybinis ūkis turės savo žemę sujungęs, || [4] neatsvers tos didelės žalos, kuri pasidarys priešiškos propagandos ir dargi mums palankių žmonių šnektų pasekmėje, ypač jei toks pertvarkymas palies mažažemių sodybas. Tas atlyginimas, kuris valstiečiams bus išmokėtas, aišku, nepadegs faktinųjų išlaidų ir kai kurie valstiečiai gali tikrai pasijusti tarybų valdžios nuskriausti.

Pasieninėj zonoj, taigi Palangos ir Darbėnų valsčiuose, šiuo metu vyksta pasportizacija. Darbėnų valsčiuje, Vaineikių kaime, yra net kelios dešimt vyrų, kurie buvo išgabenti karui pasibaigus į Tarybų Sąjungos gilumą /kaip jie sako – į Uralą/, bet nebausti ir bylos jiems nesudarytos. Jie grįžo atgal iš Šalies gilumos ir apsigyveno savo tėviškėse. Milicijoje jie užsiregistravo, jų niekas netardo ir niekuo nekaltina, bet dabar jiems neišduodami pasai. Tatai juose sudaro netikrumo jausmą ir dargi gali pastūmėti prie nusikaltimų. Pra-

* Turėjo būti *katerių*.

šau į tai atkreipti dėmesį. Gal tai yra tik vietos administracijos sauvalės pasireiškimas, kaip gyventojai sakė „bekono norėjimas.“

Rinkimų į Lietuvos TSR Aukščiausiąją Tarybą kampanijos metu Darbėnuose buvo likviduota kriminalinių banditų gauja iš 8 asmenų. Jie visi buvo arba liaudies gynėjai, arba milicininkai. Tos gaujos dalyviai labai skaudžiai 1946 metų vidurvasarį apiplėšė ir mano tėvuką – Šimkų Joną atėmė visus drabužius, radijo aparatą, apavą ir kitus dalykus. Kai banditai buvo susekti, gyventojai labai apsidžiaugė, bet jie sako:

– Ko vertas milicijos viršininkas /juo Darbėnuose yra drg. Ražkovas/ kurio žinioj buvę žmonės beveik visi pasidarė banditais?

O tas Ražkovas tebesėdi savo vietoj ir dabar, tarytum niekur nieko neatsitiko. Gaujos buvimą susekė ne Ražkovas. Banditus vertėtų teisti viešai, kad gyventojai pajustų valdžios teisingumą.

Didelis sunkumas išneprasmingos sudarytos valstiečiams ryšium su miško medžiagos ir kuro išvežimu. Valstiečiai mišką ir kurą turi || [5] vežti po 20–24 kilometrus /iš Vaineikių miško iki pat Kretingos/. Tuo tarpu mišką galima vežti 7–10 kilm. iš Vaineikių miško iki Darbėnų gelež. stoties, o iš čia geležinkeliu. Gyventojai visai pagrįstai tokiu kankinimu skundžiasi.

Gyventojai iš tikrųjų laukia, kada nauji deputatai padės jiems nugalėti kai kurias nepagrįstas kliūtis. Nuo kiekvieno pagerinimo ar trūkumo pašalinimo kils ne tik deputato, bet ir tarybų valdžios autoritetas.

14. II. 1947

Vladas Sirutavičius – humanitarinių mokslų daktaras, Lietuvos istorijos instituto XX a. istorijos skyriaus vyresnysis mokslo darbuotojas. Mokslinių interesų kryptis – vėlyvasis stalinizmas ir ankstyvoji destalinizacija Lietuvoje.

Adresas: Lietuvos istorijos institutas, Tiltlo g. 17, Vilnius, LT-01101

El. paštas: vladas.sirutavicius@istorija.lt